

Lapsiasiavaltuutetun esitykset Petteri Orpon hallitusohjelmaan 2023–2027

Lapsen etu perustuslakiin

Lapsen oikeuksien huomioon ottaminen ensisijaisena harkintaperusteena tulee turvata perustuslain tasolla. Säännöksellä vahvistetaan lapsen edun huomioimista kaikessa lapsiin suoraan tai välillisesti kohdistuvassa päätöksenteossa ja muussa toiminnassa. Säännös velvoittaa lainvalmistelijoita ja lapsia koskevia päätöksiä tekeviä huolehtimaan lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnista. Lapsen etu -perusoikeussäännös säädetään osana muita perustuslain muutostarpeiden toteutusta.

Lapsia koskeva tiedontuotanto ja lapsitutkimus kuntoon

Lasten hyvinvoinnin edistäminen edellyttää riittävää ajantasaista tutkimustietoa. Monitieteisen lapsitutkimuksen asemaa on vahvistettava tutkimusinstituutioissa. Lapsia koskevan indikaattoritiedon tulevaisuus on turvattava.

Vahvistetaan lasten oikeutta vaikuttaa omiin asioihinsa

Vahvistetaan lapsen omaa ajattelun, omantunnon ja uskonnonvapautta. Lasten oikeutta vaikuttaa omaan terveydenhoitoonsa tulee vahvistaa (mm. intersukupuoliset lapset, pikkupoikien ei-lääketieteelliset ympärileikkaukset, terveystietojen luovutus). Lapsen oikeus päättää juridisesta sukupuolestaan on turvattava.

Koulutus kuntoon varhaiskasvatuksesta korkeakouluun

Oppiminen on yksi keskeisistä lapsen oikeuksista. Suomi tarvitsee koulutettuja ikäpolvia kestäväen talouskasvun tueksi. Varhaiskasvatuksen kriisi on ratkaistava. Oppimisen erot ja vajeet perusopetuksessa on poistettava. Oppimisen tuki toisella asteella on varmistettava. Korkeakouluissa on koulutettava riittävä määrä hyviä ammattilaisia lasten kasvun ja hyvinvoinnin tueksi. Koulutukseen on panostettava niin, että jokaisen lapsen oikeus oppia toteutuu täysimääräisesti.

Lastensuojelulain kokonaisuudistus jatkoon

Lastensuojelulain kokonaisuudistuksen jatkaminen on välttämätöntä. Uudistuksessa tulee selkiyttää lastensuojelun suhde muihin lapsi- ja perhepalveluihin ja tehdä rohkeita uudistuksia nykyisiin käytäntöihin. Lastensuojelussa tulee kunnioittaa lapsen oikeuksia samalla, kun lapset ja perheet tulevat autetuiksi.

Torjutaan lapsiköyhyyttä

Köyhyydellä on lyhyt- ja pitkäkestoisia haitallisia vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja yhteiskunnan kantokykyyn. Lasten ja perheiden taloudellinen selviytyminen tulee vaikeina aikoina turvata. Sosiaaliturvajärjestelmässä on nykyistä paremmin huomioitava perheiden monimuotoisuus ja esimerkiksi vuoroasuvien lasten taloudellinen tilanne. Sosiaaliturvauudistuksessa tulee tehdä jatkuvaa tutkittuun tietoon pohjautuvaa lapsivaikutusten arviointia. Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteeksi tulee asettaa lapsiköyhyyden estäminen ja poistaminen.

Suojellaan lapsia väkivallalta

Lasten kokema ja tekemä väkivalta on lisääntynyt. Siihen tulee puuttua tehokkain keinoin. Lapsiin liittyviä väkivallan vastaisia ohjelmia tulee jatkaa ja rahoittaa. Lapsiin kohdistuvaa vakavaa väkivaltaa kuvaavan materiaalin hallussapidon ja levittämisen kriminalisointia tulee edistää.

Alaikäisten päihde- ja mielenterveyspalvelut kuntoon

Lasten mielenterveys- ja päihdeongelmien kielteinen kehitys tulee katkaista. Lasten hyvinvointiin ja terveyteen tulee panostaa kaikissa lasten elin- ja kasvuympäristöissä. Perustason palvelujen roolia lasten mielenterveyden hoidossa tulee vahvistaa. Myös erikoissairaanhoidon ja erityispalvelut tulee tarjota niitä tarvitseville. Päihdeongelmaisten lasten pääsy heidän tarpeitaan vastaavaan hoitoon tulee järjestää. Suomessa tulee toteuttaa vastuullista alkoholi- ja huumeapolitiikkaa, jossa alaikäisten päihteidenkäyttöä ja sen haittoja vähennetään systemaattisesti.

Otetaan nuorisoriikollisuus hallintaan ja kunnostetaan alaikäisten rikoksentekijöiden seuraamusjärjestelmä

Lapsen syyllistyminen rikokseen on tragedia niin lapselle, perheelle kuin koko yhteiskunnalle. Alaikäisten rikollisuutta on ennaltaehkäistävä ja siihen on puututtava tehokkain toimin. Lasten parissa on tehtävä jalkautuvaa moniammatillista työtä. Nuorisorangaistuksen käyttöä on lisättävä. Alaikäisten tutkinta- ja vankeusvankien asema on ratkaistava lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämällä tavalla. On selvitettävä, tuleeko Suomeen perustaa rikoksilla oirelevien alaikäisten hoitoon erikoistuneita laitoksia.

Turvataan haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet

Lapsen oikeudet ja hyvinvointi voivat vaarantua vähemmistöaseman tai tilannekohtaisen haavoittuvan aseman vuoksi. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten tarpeet tulee tunnistaa nykyistä paremmin ja heidän oikeutensa tulee turvata.

Turvataan saamelais- ja romanilasten oikeudet

Tuoreet selvitykset osoittavat, että saamelaislasten ja romanilasten oikeudet omaan kieleen, kulttuuriin ja hyvinvointiin eivät kaikilta osin toteudu. Lapsiasiavaltuutetun selvityksissä nostetut suositukset tulee toteuttaa ja saamelaiskäräjälaki uudistaa.

Pysäytetään ilmastonmuutos ja luontokato

Monimuotoisen luontoympäristön vaikutukset lasten luontosuhteeseen ja hyvinvointiin tulee huomioida. Lasten tulevaisuus tulee turvata torjumalla luontokatoa, maaperän köyhtymistä ja ilmastonmuutosta. Ympäristökatastrofien ehkäisyssä ja niihin varautumisessa on huomioitava lapset.

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu
elina.pekkarinen@oikeus.fi p. 029 566 6858

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työ perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (SopS 59-60/1991).